

בחדר הקטן שררה עירובייה. מפות שול- חן היו מושלכות על הארץ בין ארגוני קרטון בהם נארוו כלי חרטינה. כמה שול- חנות ניצבו בפניה זה על גב זה, נשענו על ארונות קיר שלא הכילו כלום.

על מיטה קטנה, שלידה ניצב שולחן ועליו כוס מים וכמה גלילות — ישב אדם בריא גוף וממושקף, ששערותיו שהלבינו התמזגו עם חליפת-הטבחים שלבש, תמך ראשו ב' ידיו.

קשה היה האמין שאיש זה היה, עד לפני ימים מספר, אחת הדמויות המכובדות והאהודות ביותר בעיר הקייט נתניה. כי האיש אשר חלש משך שנים על אחד מבתי הקפה הפורחים ביותר של העיר, ישב עתה בחדרו, בקומה השנייה של בית הקפה אנטוורפיה, הביט ביאוש כיצד אנשים זרים נוהגים בעסקו כבשלהם.

אולם, להם היתה הצדקה לכך. כי לפחות למאה איש מתושביה של העיר הקטנה, היה חלק ישיר בשערוריה הכספית שפקדה השבוע את נתניה.

המהפך לקונדיטוריה. תושביה ה' ותקיים של נתניה זוכרים, באור אחר ל' גמרי את שנותיו הראשונות של וילי רפ' פורט (57) בעיר.

רפפורט, יליד וינה, הגיע ארצה במבליה ע, סיפון אלטונה, ולאחר תקופה קצרה בה עבד כפועל פרדסים באבן-יהודה, השתקע בנתניה יחד עם אשתו ובניו שהגיעו שנה אחריו.

אולם בעל בית-חרושת למעילי-גשם ב' אנטוורפן, לא חלם מעולם להיות פועל שחור. בעזרת אשתו, אשר הוריה שהגיעו עמה ארצה, היו בעלי קונדיטוריה בבלגיה, קנה חנות ברחוב הרצל, פתח בה קונדי- טוריה, לה קרא על-שם עיר מגוריו הקו- דמת, אנטוורפיה.

עד מהרה יצא שמעה של החנות בכל העיר. בתקופת הצנע היו תורים ארוכים מודנבים ליד פיתחה, ועסקיו של רפפורט הלכו ופרחו. כעבור זמן קצר הפך את המקום לבית-קפה והמקום הייתה מרכו פנישות לאנשי עסקים ומתווכים למיניהם.

מרוצה מהצלחתו, החליט רפפורט להרחיב ולהגדיל את עסקו. הוא רכש חנות נוספת ליד החנות הקיימת, תכנן לפתוח בה קונדיטוריה חדשה.

אמון בלתי מוסייג. לשם כך היו דרושים לו כספים נוספים. אולם בעיה זו נפתרה ביתר קלות מאשר ציפה הוא עצמו. האמון שרכשו התושבים לו ולכשרונו ה' מסחרי, היה בלתי מוסייג. אנשים שקיבלו באותו זמן פיצויים מגרמניה, או שסתם הצטברו בחשבון הבנק שלהם כסום רציני, מיהרו להפקידו בידיו של רפפורט מתוך אמונה כי הוא יוחזר להם בתוספת אחוזים ניכרים.

רפפורט עצמו לקח את הסכומים, שהצ' טברו או 15 אלף לירות, פתח את ה' קונדיטוריה החדשה.

אולם עם האקליה, גבר גם התאבון. משגילה את האפשרויות הרבות הטמונות באמון שרווחות לו הבריות, החליט איש העסקים להמשיך וללדת כספים על מנת לפתח את עסקיו.

הוא אסף כמה עשרות אלפי לירות נוס' פות, פתח ברחוב סמוך מאפיה מיוחדת לעיגות, במסך לה הקים חנות נוספת שבה נמכרה תוצרת המאפיה בסיטונות.

הושבי נתניה היו אחוזי התפעלות ו' הערצה לאיש העסקים המצלחת. כדי להגדיל את מידת הפופולריות שלו, החל רפפורט במבצעי נדבות מיוחדים. הוא חילק מיל' גות לילדי עניים, בנה בית כנסת, רכש תל' בושט ספורט לקבוצת בית-המקומית, חילק מתנות-סעד לנוקיים.

גם מעצמו לא חסך את הנאות העולם ולפני כשנה יצא לטיול של ארבע חודשים לארצות-הברית כשהוא מבקר, בדרך חזרתו, בשוויצריה, בלגיה וצרפת.

כאשר חזר רפפורט מטיולו זה, החליט להגשים את המבצע אותו תכנן עוד זמן רב קודם: להפוך את בית הקפה שלו למסעדת פאר כשרה, שתהווה מרכז למשיכת תיירים בעונות הקיט.

הטבח אשם. אלא שכאן החלו גלגלי הפיתוח לחרוק, הטבח, אותו החל רפפורט להעסיק לפי חוזה, נאלץ להשאר מבוטל, מאחר שחודש לאחר תחילת השיפורים, הופ' סקה הבניה מחוסר רישיון מתאים, חודשה (המשך בעמוד 18)

מעולם לא סער עולם התרבות בישראל כמו השבוע סביב

גומלימים את

גמליזו

אותם, אלא בגלל הבמה שעליה נאמרו וה' גורמת לכך שאמתי-המידה תהיה משתבשת. ... אין הוא (המבקר) פטור מן המיני מום של דרך-ארץ ונימוס, אפילו בניסוח ובסיוג-הכתיבה של דברי ביקורת שלי- ליים... אין מעמדו מקנה לו, לאותו מב' קר, את הוכחת לאותה שחצנות ויהירות בלתי מרוסנת... עם זאת אין להימלט מן הרושם, כי במקרים מסויימים יודע או' תו מבקר נימוס מהו. נדמה שחשבונו איתו ויש אנשי תיאטרון מסויימים שהוא נזהר מאוד מלפגוע בהם בשל מניעים הראויים אולי לניתוח.

יתר על כן, נדמה שיש אנשי תיאטרון מסויימים הנהנים אצלו לא בלבד מז' כות הסיגנון המאר- זן והמנומס, אלא גם מזכות חסינות מסויימת בנוגע ל' עצם תוכנם של דב' רי הביקורת.

... אותה יהירות באה לביטוי לא רק בניסוח של דבריה- ביקורת על אמנים. מפעם לפעם אנו קוראים, למשל, מ' על גבי העתון, כי

בהצגה פלונית השתעמם ד"ר גמזו, פיהק או נימנם. להצהרות אוטוביוגרפיות אלה על מידת העירנות הגופנית של המבקר נו' דעת חשיבות בשביל מי שיבוא איפעם לכתוב את תולדות חייו... אך דרושה מידה רבה של יהירות כדי להניח שיש בהם עניין לקהל הרחב.

כאשר מחפשים את מקור יהירותו זו, נדמה כי אולי לא רק בו האשם, אלא יותר מכל, בניסוח ובאנשים אשר הפכוהו ב' שנים האחרונות לא רק למומחה מוסמך, מטעם שלטונות ומוסדות ברוב ענפי ה' אמנות בישראל, אלא גם לבעל כוח שליטה מוסדי ניכר באחדים מהם... רבים מבין אמני ישראל תוהים מכבר על פשר התופ' עה הציבורית המזורה והחמורה הזאת. ש' מא הגיע הזמן שיתנו עליה דעתם גם ה' המכתירים!

ד"ר גמזו לא היה מבקר התיאטרון היחיד שראה בפונדק הרוחות של אלתרמן כשולן בימתי ואמנותי. מה הביא את התיאטרון הקאמרי להסתער דחקא עליו ודחקא בשל ביקורתו על מחזהו של אלתרמן? הסביר מנהל הקאמרי, ישעיהו ויינברג:

„אני סבור שמתר לכל מבקר, כולל חיים גמזו, לומר עלינו ועל כל תיאטרון אחר ככל העולה על דעתו. אבל באותה מידה מותר לכל תיאטרון לומר מה הוא חושב על ה' ד"ר גמזו ועל כל מבקר אחר.

„איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

... איני מקבל את הטאבו שהטילו על ביקורת התיאטרון בארץ. לדעתי דין ביקורת תיאטרון כ' דין ביקורת ספרו' תית, וכשם שא לא מוצאים פגם כשסו' פר משיב על דברי ביקורת על יצירתו, כך אין פגם בתגובת תיאטרון לביקורת עליו. אבל בארץ התקבלה אתיקה מיקצועית מעו' קמת בין המבקרים, לפיה אין מבקר אחד מתחכם עם חברו ולפיה אסור לתיאטרון לחזות את דעתו על הביקורת.

א זרחי ישראל הם אנשים אדישים. קשה למצוא נושא בעיה או מאורע, העשויים להחרים משלחתם ומסקויהם, להפנותם לעניינם שאינם נוגעים ישירות למסגרת חייהם. רק קצתים נדירות, בהז' דמויות כמו המהומות העדתיות בואדי' סאליב, או פרשת-לבון, ניתן היה להבחין בהתעוררות צבורית אמיתית.

השבוע חלה שוב התעוררות מעין זו, אם כי במימדים מצומצמים יותר, והדוקא כמישור אשר איש לא היה מעלה על דעתו, ש ה א יוכל להסעיר מישהו בארץ זו: ב' מישור התרבותי-אמנותי.

הסערה התחוללה סביב פרשה אשר תכו' נה ודאי בדבריה-מימים בשם „פרשת-גמזו". היא החלה במאמרי התקפה בסגנון חסר תקדים ביומנים, התפתחה לויכוחים סוע' רים בחוגי הברוהים והתרבות, עברה אל רכילות קרות-הימה ושיחות בתי-הקפה והמספרות, ובשלבים הבאים תקף את ב' העתונות, תביא לכינוסי מחאה ועצרות פומביות.

הניאמים נכנסו דרך החלון

ביטוי המוחשי ביותר לעצמתה של סערה זו ניתן כבר השבוע, כאשר מאות אזרחים הצטופפו סביב המועדון חסר ספרותי צוותא, בצפון תל-אביב, שהיה גדוש עד אפס מקום. אותן המאות, שלא הצליחו להכנס, צבאו על הפתחים ועל החלונות, ניסו לחדר פנימה בכל האמצעים. המשורר אברהם שלונסקי נאלץ להדוף במו ידיו את המסתערים על הפתח. הנואמים באותו בנס, שהפך להפגנת-זעם המונית, המשורר נתן את-המקור והמבקר דן מירון, הוזרכו להגיע אל דוכן הנואמים דרך החלונות.

בפנים, הרים נתן את-המקור את נס ההס' תערות על האיש שחולל את המהומה, מבקר התיאטרון של הארץ, הדר' חיים גמזו.

קרא אלתרמן בנואם נמלץ: „אנחנו לא משחקים כאן במחבואים, הכונה היא לדרי' חיים גמזו... כשם שיכולים לומר על משורר שהתנון, כך יכולים לומר על מבקר שיכולה לבוא תקופה שבה הוא סוטה מה' מטיילה. לאחר שמעמדו של גמזו הוא מעמד זה, הוא הפך לתופעה צבורית שצריך לעמוד עליה.

„מאחר ואמרתיו לו לא פעם שלמדתי ממנו, אולי ילמד ממני גם כן. אילו ישב פה הייתי אומר לו והייתי מתרה בו, ש' בזמן האחרון הלך וגבר הספק בדבר שבה שלו ויהפך למועקה מסויימת, כשם שקרה לי לא זמן. דבר נזיפה שלו יכול להפוך למקור עליצות, להמצאות בחברה מסויימת. ... כאשר איש כותב כך... או פת' אום יש הרושם שזה אומר, לא מבקר, אלא אומר זאת בקול מבוגר תינוק בחתוליו לאומנת המגלגלת אותו בעריסה. יסלה לי גמזו, הוא מוכרח לשאת זאת, מפני שהוא הראה איך להיות חריף ותוקפני.”

הטאבו שהטילו על הביקורת

קטע שהוליד את הסערה היתה רשימת ביקורת של הדר' חיים גמזו בהארץ, על מחזהו של אלתרמן בתיאטרון הקאמרי. פונדק הרוחות. היתה זו ביקורת חריפה, שהעניקה אומנם מחמאות למחזה, אולם קטלה את האהבה, עבודת הבמאי ומשחקם של השחקנים.

לא היתה זו הפעם הראשונה בה קטל גמזו בסיוגונו התוקפני מחזה שהוצג ב' תיאטרון בארץ. אולם היתה זו הפעם ה' ראשונה בה יצא תיאטרון להתקפת-נגד מקיפה ומתוכננת נגד מבקר. במאי הצגה, גרשון פלוטקין, היה ה' ראשון שהשיב לגמזו במאמר ארוך ש' פורסם בדבר. כתב פלוטקין: „הגיע הזמן להשתחרר מתסביך האיסט' ניסיות: שאין המבקר עונה לתורפיו... כל הביקורות (על הצגת פונדק הרוחות) היו לגיטימיות — גם הקשות שבהן; כולן, חוץ מאחת — ביקורת של ד"ר גמזו בהארץ. ודברים אלה נכתבים על מפאת חשיבותם או משקלם, ולא מפאת חשיבותו של הכותב

פלוטקין

ויינברג

שואל כאילו בתמימות ד"ר גמז' זו. המבקר הוותיק טרב השבוע להגיב על ההתקפות שניתכו עליו לרוב.

אני? שואל כאילו בתמימות ד"ר גמז' זו. המבקר הוותיק טרב השבוע להגיב על ההתקפות שניתכו עליו לרוב.

מעמד לא של מבקר, אלא של מוסד בעל סמכות, יש חשיבות צבורית יתרה לתפקיד השלילי שהוא ממלא בעיצוב דעת הקהל בנוגע לאמנות התיאטרון.

בהיסטוריה הארוכה שלו כמבקר, לא היתה זו הפעם הראשונה שד"ר גמזו מצא את עצמו מותקף בשל ביקורת שכתב. בזמנו כתב גמזו על הזמרת מינה ברן ש' הופיעה בלי-הלינו שהיא רצחה את השיר לביבות של אלתרמן. בתגובה תקף בעלה של אותה זמרת, קצב במקצועו, את גמזו ברחוב, סטר לו, השכיבו על הארץ ודרך עליו במשפט שניהל גמזו נגדו הוא זכה בפיוציים סמליים.

בפעם אחרת היה זה הצייר פרנקל שהיכה את גמזו בפומבי בשל ביקורת שכתב על ציוריו. כי מתחילת דרכו כמבקר, הצליח הדר' גמזו להציב לעצמו מעמד של בר' אוריין בתחום הביקורת האמנותית, אולי בשל העובדה שפשוט לא היו מבקרים אח' רים ברמתו.